יש נעבד במחובר אצל גבוה או אין נעבד במחובר. ג"ל דהמדקדק בלשון בעיא זו דאמר דרמי בר חמא דקמיבעיא ליה סבר דאיכא לאחלק בין בעלי חיים בין מחובר ולכן היה מסופק אם יש נעבד במחובר והא דבעי במכשיריו אם תמצי לומר קאמר דאי פשטינן דשרי כ"ש מכשיריו אבל אי פשטינן דאסור מכשיריו מאי: **ואי** משום בית ה'. ובעית למימר דבית (ג) הוי מחובר וקאסר ודרשת ליה הכי לא תביא אתנן של בית שאם נתן לה בית באתנגה אסור להקדישו לצורך בנין בית המקדש לשון רש"י והוא שיבה לשונו ממה שפירש למעלה גבי מילתיה דרבא שכן פירש לעיל אסור במחובר לגבוה ואפי' למכשירי קרבן דכתיב בית דמשמע אפילו לבנין הבית וגרסה דיפה דקדק לפי שיטת התלמוד וק"ל מיהו מה שפירש הכא דאתנן דבית קרי מחובר קשיא דהא לקמן בשמעתין תניא רב יהודה בית תלוש משום דהוי תלוש ונכסוף מבעי לכן גרסה לפרש ואי משום בית דתלרוש שנתן לה עניש ואבנים לבנות בית ויהיה אסור להקדישן ופתם עניש ואבנים שבונין מהם רגילים להיות מחוברים במקומן אי נמי יש לישב פרש"י דכתב רחמנא בית ולא חלק בין בית של בנין לבית חלוב במערה שלא היה שם תלוש מעולם: **יש** שינוי **בנעבד כו'**. תימה (ד) במחובר מהיכא יליף לאיסור מאתנן דיו לבא מן הדין להיות כגדון דבאתנן פשיטא דיש שינוי כדדרשינן במרובה (ב"ק דף סה:) הם ולא שינוייהם וי"ל דמדלוייתא ולאי פשיטא ליה דיש שינוי בנעבד כמו באתנן אלא מדרבנן הוא דקא מיבעי ליה (ה) משום דעבודת כוכבים יש לאסור אע"ג שנשתנה:

כל האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרין. משמע הכא דשינוי אינו מועיל כלום לגבי אם וגבי שינוי קונה (ב"ק דף נג:) למאן דאית ליה שינוי קונה (ו) תנן גזל (ז) רחל וילדה גזילה מחזרת בעייניה ואינו משלם אלא דמי הפרה אלמא מהני שינוי לגבי אם ויש לחלק לגבי תקנת השבים דוקא מהני ולא לגבי מזבח: **כשנרבעו** ולבסוף **עיברו**. וגבול יש לה כדאמרינן לעיל פרק אין מעמידין (דף כד:): עמנו שהיה רבו שהזאה אינה דוחה שבת: **ואייקר ליה אלמודא.** הכא דר"א נשתכח היינו הלכה ובעי למידן מק"ו הזאה משמיטה דדחייא ואתי ר"ע לאדכוריה גמריה ואמרה למילתא בלשון או חילוף ודאין ק"ו שמיטה מהזאה דלא תדחה אע"פ שאי אפשר דהא ולאי שמיטה דחייא דכתיב במועדו [במדבר ט] ואפילו בשבת אלא כי היכי דיתיב לר"א לגיביה למימר כיון דקא יליף האי שמיטה מהזאה דלא תדחה ולאי פשיטא ליה בהזאה דלא דחייא ומיהו לא איקשייעא מילתיה ולא אידכר אלא הכי אהדר ליה עקיבא עקרת מה שכתוב בתורה בין הערבים במועדו ואפי' בשבת אמר לו ר"ע הבא לי מועד לאלו להזאה ולהבאתו מחוץ לתחום כמועד לשמיטה. ומאמר ליה מימר כך מקובלני ממך הזאה אינה דוחה לאו אורח ארעא דסכיפא ליה מילתא לומר ששכח תלמודו: **והיינו דקאמר ליה אל תכפירני בשעת הדין.** כשאמר לו ר"ע הבא לי מועד לאלו כמועד לשמיטה כעס ר"א ואמר לו עקיבא בשמיטה השבתי בשמיטה תהא מיתתך ואמר לו ר"ע אל תכפירני בשעת דין זה שאנו חלוקין ודנין זה כנגד זה אל תכחד דבריך לאשונים וזכור מה שלמדתני הזאה שבות כו' אלמא מיניה גמר ליה: **המשתחוה לקמח חטים מה הן למנחות.** להדיוט מיבעיא שרי דאין מחובר נאסר להדיוט וכי קמיבעיא ליה לגבוה אם תמצי לומר יש נעבד במחובר אצל גבוה הכא מאי כיון דהדר טחין להו יש שינוי בנעבד דלא מיתסר לגבוה אלא בעייניה אבל היכא דאשתני שפיר דמי: **או אין שינוי בנעבד.** ואסיר דלא מהני ליה שינוי. אית דגרס המשתחוה לחטין קמחן מהו למנחות וא"ל לומר כן דכיון דתלוש מיהו נאסרו בהנאה להדיוט אפילו למאן דבעי תפיסת ידי אדם בתלוש דהא איכא תפיסה טובא קנירה ועימור ודישה וכ"ש לגבוה דאסור וכיון דנעשה עבודת כוכבים תו מאי מהני להו שינוי לא מיבעיא עבודת כוכבים דכתיב [דברים ז] והיית חרם כמוהו כל שאתה מהייה ממנו הרי הוא כמוהו אלא אפילו כל איסורי הנאה כן (ה) וכל הנעשה מהן נאסר דהא הנאה היא: **כל האסורין.** כגון מוקצה ונעבד: **ור"א אוסר.** וקס"ד השתא דבהמה מעוברת שרבעה או השתחוה לה עסקינן ודיש שינוי בנעבד קמיפלגי דת"ק סבר יש שינוי בנעבד הלכך ולדותיהן מותרין דמעיקרא עובר והשתא בהמה ור"א סבר אין שינוי בנעבד אלמא פלוגתא היא: ה"ג **ולאו מי אתמר עלה אמר רבא אמר רב נחמן מחלוקת כשנרבעו ולבסוף עיברו.** וכדמפרש בתמורה בפ' כל האסורין [ג:] דת"ק סבר זה וזה גורם מותר ורבי אליעזר סבר זה וזה גורם אסור:

אבל

ואם תמצי לומר יש נעבד אצל גבוה. אכתי מיבעיא ליה הכי האי נעבד דלאו לקרבן גופיה קא בעי לה אלא לבנין מזבח דמכשירי קרבן מי אמרינן כקרבן דמי ונעבד אסור בהן או לא: **אסור במחובר לגבוה.** ואפי' למכשירי קרבן דכתיב בית ה' (ח) דמשמע אפילו לבנין הבית וכתיב אתנן סתמא לא שנא תלוש כו': **או חילוף.** כיון דלא משכחת קרא בהדיא דאסר אתנן במחובר לגבוה אלא משום דקרא סתמא כתיב אסרת ליה במחובר והדר ילפת נעבד מייניה לאיסורא אימא איפכא דהא קרא סתמא שרי נעבד במחובר: **דכתיב [אלהיהם על ההרים] ולא ההרים אלהיהם.** אימא אפי' לגבוה שריא והדר ילף אתנן מייניה למשרייה במחובר: **ואי משום בית ה'.** ובעית למימר דבית הוי מחובר וקאסר ודרשת ליה הכי לא תביא אתנן של בית שאם נתן לה בית באתנגה אסור להקדישו לצורך בנין הבית: **הוא מיבעי ליה כו' פרה אדומה שאינה באה לבית.** שאמיטתה בהר הזיתים דכתיב (ט) והוציא אותה אל מחוץ למחנה: **רקועים.** טסי זהב שעושין ליפוי לכותל היכל לבית קדשי הקדשים כדאמרינן בשקלים בפרק התרומה (י) דכיון דנוי הוא מיתסר: **פרכינן.** דייקינן וכל דין ק"ו קרי ליה פירכא משום דבלשון תימה אתי: **הזאה דפסח.** טמא מת אחל שביעי שלו להיות בשבת בערב הפסח: **דר"א.** דן ק"ו לחומרא דקתני א"ר אליעזר ועליה אני דן ומה שמיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת זו שמשום שבות אינו דין שתדחה אלמא ק"ו לקולא פריך: **דתנן השיב ר"ע כו'.** משום אתקפתיה (כ) דריש דמילתא נקט ואייתי לה הכא ומיהו אתקפתיה דרב פפא מאו חילוף דר"ע קאתי ולשיטתי לרב הונא בלו חילוף דידיה: **הא.** ההוא או חילוף דר"ע לא סלקא לדעתא דר"ע למדייניה ולמימר לא תדחייה שמיטה את השבת אלא משום דר"ע היה מקובל ובא מר"א אבל

יש נעבד במחובר אצל גבוה או אין נעבד במחובר אצל גבוה את"ל יש נעבד במחובר אצל גבוה מכשירי קרבן בקרבן דמו או לא אמר רבא ק"ו ומה אתנן שמותר בתלוש להדיוט [א]אסור במחובר לגבוה דכתיב [ב]לא תביא אתנן וזונה ומחיר כלב לא שנא תלוש ולא שנא במחובר נעבד שאסור בתלוש להדיוט אינו דין [ג]שאסור במחובר לגבוה א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא או חילוף ומה נעבד שאסור בתלוש אצל הדיוט מותר במחובר לגבוה שנא' [ד]אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם לא שנא להדיוט ולא שנא לגבוה אתנן שמותר בתלוש להדיוט אינו דין שמותר במחובר לגבוה ואי משום בית ה' אלהיך מיבעי ליה לכדתניא [ה]בית ה' אלהיך פרט לפרה שאינה באה לבית דברי ר"א וחכ"א [ו]לרבות את הריקועים א"ל אנא קאמינא לחומרא ואת אמרת לקולא [ז]קולא וחומרא לחומרא פרכינן א"ל רב פפא לרבא וכל היכא דאיכא קולא וחומרא לקולא לא פרכינן והא הזאה דפסח דפליגי ר' אליעזר ור"ע דר' אליעזר סבר לחומרא וקא מחייב ליה לגברא ור"ע לקולא ופטר וקא פריך ר"ע לקולא דתנן [ח]השיב ר"ע או חילוף ומה הזאה שהיא משום שבות אינה דוחה השבת שחיטה שהיא דאורייתא לא כ"ש התם ר' אליעזר גמריה ואייקר ליה תלמודא ואתא ר"ע לאדכוריה והיינו [ט]דא"ל רבי אל תכפירני בשעת הדין כך מקובל אני ממך הזאה שבות [י]ואינה דוחה את השבת בעי רמי בר חמא המשתחוה לקמת חטים (א) מהו למנחות [יא]יש שינוי בנעבד או אין שינוי בנעבד אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן ת"ש [יב]כל [יג]האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרים ותני עלה רבי אליעזר אוסר [יד]ולאו אתמר עלה אמר [טו]רב נחמן אמר רבה בר אבוה מחלוקת כשנרבעו ולבסוף עיברו

מסורת הש"ס

נו א מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' ט:
נז ב מיי' שם הלכה ז:
נח ג מיי' שם הלכה יח:
נט ד מיי' פ"ו מהלכות קרבן עצה הלכה ו:
ס ה מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה יד:
סא ו מיי' שם הל' יג:

רבינו חננאל

יש נעבד אסור במחובר אי לא. מכשירי קרבן כגון [אבנים] המזבח כקרבן הן. וכשם שהנעבד פסול לקרבן כך פסול למכשירי קרבן אי לא. א"ל רבא ק"ו ומה אתנן זונה שמותר בתלוש להדיוט. אסור לגבוה אפי' במחובר שנאמר לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' וגו' סתם אתנן כתיב לא שנא תלוש ולא שנא מחובר אסירי. נעבד שאסור בתלוש. פי' כיון שיש בו תפיסת ידי אדם אסירי אפילו להדיוט. אינו דין שיהא אסור במחובר לגבוה: ופשט ליה שאסורין. א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ואימא חילוף ומה נעבד שמותר במחובר אלהיהם על לגבוה דכתיב אלהיהם על ההרים הרמים ולא ההרים אלהיהם סתם כתיב. לא שנא לגבוה ולא שנא להדיוט. ותרוייהו שרו אסור בתלוש להדיוט. אתנן שאסור בתלוש כו'. ופשט ליה להיתרא ולא אשכח רבא תשובה למידחה ואמר ליה אנא מחמיר בשל תורה ואנת מיקל קולא וחומרא פרכינן לקולא מקמי חומרא: א"ל רב פפא לרבא איני והא הזאה דפסח דר' אליעזר מחמיר ומחייב ליה בפסח ור' עקיבא מיקל דקא פטר ליה מלעשות פסח. והוא של תורה. ופריך רבי עקיבא הדין שדן רבי אליעזר לחומרא. דתנן השיב ר' עקיבא הזאה תוכיח שהיא מצוה כו'. ודחינן התם לא אתא ר' עקיבא לדחות הדין של ר' אליעזר. אלא ר' אליעזר שכח גמריה דהוה גמיר דהזאה אע"פ שהיא מצוה והיא משום שבות אינה דוחה את השבת. ואתא ר' עקיבא לאדכוריה גמריה והיינו דקאמר ליה כך אני מקובל ממך הזאה שבות ואינה דוחה שבת: בעא רמי בר חמא המשתחוה לחטים קמחא מהו למנחות יש שנוי בנעבד כמו שיש שנוי באתנן דאמרינן הן ולא שנויהן אי לא. ת"ש כל האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרין ותני עלה ר' אליעזר אוסר. ואמר רב נחמן מחלוקת ר' אליעזר ותנא דמתני' בנרבעו ולבסוף עיברו.

מסורת הש"ס

(א) [תוספ' דפרה פ"ב ה"א תמורה ל:], (ב) [ינמות מ. קדושין סח.], (ג) פסחים סו., (ד) [שם סט.], (ה) [תמורה ל:], (ו) [שם], (ז) [ענין רש"י ותמורה לי' אמר רבא מחלוקת], (ח) [דברים כג], (ט) [במדבר יט], (י) [פ"ד מ"ד], (כ) כמ"ש ליתא, (ל) ע"ל פרה,

תורה אור השלם

1. לא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכֹל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם: דברים כג יט
2. אֵבֵד תְּאַבְּדוּן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: דברים יב ב

הגהות הב"ח

(א) נב' מה הן למנחות: (ב) רש"י ד"ה לו אין וכו' דכל הנעשה: (ג) תוס' ד"ה ולאי וכו' בית דהוי מחובר קאסר וכו' בית ה' דמשמע וכו' בית ה' דתרגום וכו' בית ה' ולא מלך: (ד) ד"ח יש וכו' תימה מהיכא יליף נעבד במחובר לאיסור מאתנן: (ה) בא"ד דקא מיבעי ליה דמשום דמשתחוה דעבודת כוכבים יש לאסור: (ו) ד"ה כל האסורין וכו' שינוי קונה תניא פ' הגוזל דף צ"ה גזל רחל וגזזה וילדה גזילה מחזרת בעייניה ואינו משלם אלא דמי רחל אלמא מהני:

מוסף רש"י

או חילוף. אי אתי אתליף הדין, דפשיטא לי דהזאה מעכבת ואלפין בק"ו מיעה לשחיטה שתעכב (פסחים סו:). אל תכפירני. אל תכפיל במה שלימדתני הזאה אע"פ שהיא שבות אינה דוחה, ולכך דנתי ק"ו זה לפניך אע"פ שאינו כדאי אלא כדי שתעיר אל נכך אחרי שבת זה לדון שחיטה מהזאה מכלל דבהזאה פשיטא ליה דלא דחיא, מתוך כך תזכור מה שלימדתני דלא דחיא ותחזור בך ממה שאתה אומר ועליה אני דן (פסחים סט:). בשעת הדין. בשעה זו שאני דיין עליה (שם).

אבל עיברו ולבסוף נרבעו ד"ה אסורין וה"נ כעיברו ולבסוף נרבעו דמי איכא דאמרי (מ) מחלוקת כשנרבעו ולבסוף עיברו אבל עיברו ולבסוף נרבעו ד"ה אסור והני נמי כי עיברו ולבסוף נרבעו דמי הכי השתא התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה דשא הוא (נ) דאחיזא באנפה הכא מעיקרא חיטי והשתא קמחא בעי ר"ל המשתחוה לדקל לולבו מהו למצוה באילן שנטעו מתחלה לכך לא תיבעי לך דאפילו להדיוט נמי אסור כי תיבעי לך באילן שנטעו ולבסוף עבדו ואליבא דרבי יוסי בר יהודה לא תיבעי לך דאפי' להדיוט נמי אסור כי תיבעי לך אליבא דרבנן לענין מצוה מאי מי מאים כלפי גבוה או לא כי אתא רב דימי אמר באשירה שביטלה קמבעיא ליה יש דחוי אצל מצות או אין דחוי אצל מצות תפשוט ליה מדתנן (ס) כיסהו ונתגלה פטור מלכסות כיסהו הרוח חייב לכסות ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלא שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות והוינן בה כי חזר ונתגלה מאי הוי הואיל ואידחי אידחי וא"ר פפא זאת אומרת אין דיחוי אצל מצות דרב פפא גופיה איבעיא ליה מפשט פשיטא ליה א) לרב פפא דאין דיחוי אצל מצות לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא או דלמא ספוקי מספקא ליה ולחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן תיקו בעי רב פפא המשתחוה לבהמה צמרה מהו לתכלת תכלת דמאי אי תכלת לכהנים היינו בעיא דרמי בר חמא ואי תכלת לציצית היינו בעיא דר"ל אין ה"נ דלא הוה למיבעי ליה והאי דקא בעי ליה הא משום דאיכא מילי אחרנייתא צמרה מהו לתכלת קרניה מהו לחצוצרות שוקיה מהו לחלילין בני מעיה מהו לפארות אליבא דמ"ד (ב) עיקר שירה בכלי לא תיבעי לך דודאי אסיר כי תיבעי לך אליבא דמ"ד (ג) עיקר שירה בפה בסומי קלא בעלמא הוא ומייתינן או דלמא (ד) אפילו הכי אסיר תיקו בעי רבה המשתחוה למעין מימיו מהו לנסכים מאי קא מיבעיא ליה אילימא (ה) לבבואה קא סגיד או דלמא למיא קא סגיד ותיבעי ליה ספל להדיוט לעולם למיא קא סגיד והכי קמבעיא ליה למיא דקמיה קא סגיד וקמאי קמאי אזדו או דלמא (ו) לדברונא דמיא קא סגיד ומי מיתסרי והא (ז) א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק מים של רבים אין נאסרין לא צריכא דקא נבעי מארעא: **מתני'** (ח) מי שהיה (ט) ביתו סמוך לעבודת כוכבים ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס בתוך שלו ארבע אמות ובונה שלו ושל עבודת כוכבים

**אבל עיברו ולבסוף נרבעו ד"ה אסורין. דהיא וולדה נרבעו. וגבי נעבד נמי היא וולדה נעבדו ואסורים ואע"ג דחזר ונשתנה אין שינוי בנעבד להוליאו מאיסורו: ואיכא דאמרי. רב זוטרא גופיה לאיסורא הוה פשט וה"ק ואתמר עלה אמר רבא אמר רב נחמן כו': וה"נ כעיברו ולבסוף נרבעו נינהו. ואסירי לד"ה דאין שינוי בנעבד: ומהדר ליה תלמודא הכי השתא: התם. לא איתתי דמעיקרא במעי אמו היה קרוי בהמה והשתא קרוי בהמה: דשא הוא דאחיזא באנפה. דלתי הרחם היו סגורין בפניו: וולדו מהו למצוה. אע"ל יש נעבד במתחזר אצל גבוה הכא לענין מצות לולב מאי: אשירה. שנאסרה אף להדיוט וביטלה כדאמרינן במתני' (ו) נוטל מה שהחליף וקמיבעיא ליה אם ראויה שוב למצוה אם לאו: יש דחוי אצל מצות. מי הוי שייכא תורת דחוי במצות דנימא הואיל ונדחה בעודו אשירה ידחה עולמית: או אין דחוי. ומשתרי: אלא שחזר ונתגלה. נאמר שכיסתו הרוח: ה"ג והוינן בה כי חזר ונתגלה מאי הוי. הא אידחי ליה כשכיסתו הרוח כיון דכל זמן דלא נתגלה פטור מלכסות אידחי ליה מכיסוי: ל"ש לקולא. כגון גבי אשירה שבטלה למיהדר לאיסתרויי לולבו למצוה: ל"ש לחומרא. כגון גבי כיסוי דמחייבינן למיהדר ולכסויי: או דלמא ספוקי מספקא ליה. אי יש דחוי אי אין דחוי: ולחומרא אמרינן. אין דחוי הלכך גבי כיסוי חייב לכסות אצל לקולא כגון הכא לא אמרינן אין דחוי למישרא תיקו: תכלת דכהנים. דנגדי כהונה לצורך עבודה וקמיבעיא לן מכשירי קרבן כקרבן דמו או לא ואת"ל כקרבן דמו היכא דנשתנה כשלובשין אותו יש שינוי בנעבד להתירו לגבוה או לא: היינו בעיא דרמי בר חמא. דהכך תרתי בעיי בעא רמי בר חמא לעיל בשמעתין (ו): אי תכלת דציצית. וקמבעיא הואיל (ה) דבר מצוה הוא מי מתיר נעבד כלגבוה או לא: היינו דר"ל. דבעי בלובש: לחצוצרות. לשיר של קרבן דקיימא לן בהחליל (ח) דשיר מעכב את הקרבן: חלילין. לשיל"ש בלע"ז: לפארות. נימין של ציצור. קורד"ש בלע"ז: עיקר שירה בכלי. פלוגתא היא בפ' החליל (סוכה דף נ.): אפילו הכי אסור. (ו) מאיסי ואפילו את"ל לענין דקל דמותר לולבו הכא כיון דלצורך קרבן מאים טפי: מעין. אינו נאסר להדיוט דמחובר הוא: אי לבבואה דידיה. פרלוף שלו: ואיכבי לך בספל ולהדיוט. מדאיבעיא ליה במחובר ולגבוה מכלל דפשיטא ליה דבתלוש כה"ג אסירי להדיוט והא בתלוש נמי איכא למיבעיא: למיא דקמיה. למים שהוא רואה עכשיו לפניו השתחוה והרי הלכו להם: וקמאי קמאי. כלומר מעין המקלח כל זמן שהמים באים ראשון ראשון והולכין להם והבאים אחריהן מותרים: גילון של נהר והילוכו השתחוה והרי כל הנהר נעבד ואי יש נעבד במחובר אסירי: מתני' מי שהיה כותלו סמוך לעבודת כוכבים. שהיה אחד מכותלי עבודת כוכבים והבית עצמו נעבד: אסור לבנותו. שבונה כותל לעבודת כוכבים: כונס לתוך. קרקעו ד' אמות: היה שלו ושל עבודת כוכבים. שמקוס עובי הכותל חלין שלו: גילון דקנבעי מארעא. ר"ל ואינם יוצאים חוץ לשדיהם דאילו היו יוצאים חוץ לשדיהם הא תנן (ב"ק דף פא.) מעין שילא בתחלה בני העיר מסתפקין ממנו ואם כן הוו מים של רבים ואינם נאסרים:

הכא מעיקרא חטים והשתא סולת. תימה הכא משמע דיותר יש להתיר חטים ועשאן סולת יותר מוולד ובמרובה (ב"ק דף סו. ושם ד"ה הם) משמע אפכא דב"ש מוקמי גם לרבות שינוייהם ומתירין ולדותיהם וי"ל דהתם גבי אתנן טעמא דב"ש משום דלא ניחא ליה בנפחיה ולא עשה הולד אתנן אבל עבודת כוכבים ניחא ליה בנפחיה והכי אמר רבא פ' כל האסורין (תמורה דף ל.: ושם ד"ה דניחא) ולד מוקלה ונעבד אסור דניחא ליה בנפחיה: **ואליבא** דרבי יוסי בר יהודה לא תיבעי לך. הוה מצי למיבעי באילן העומד מאליו ואליבא דב"ע או בשנטעו גרעין לפי מה שפירש אלא ניחא ליה למיבעי אליבא דרבנן מי נמי באילנות דשכיחי א"ג באילן שנטעו ולבסוף עבדו נמי הוה מצי למיבעי אליבא דר' יוסי בר יהודה בעיקר אילן אם נאסר מה שהיה שם קודם שעבדו כדאמרינן לעיל איזהו דבר (ו) שפירותיו אסורים ועיקרו מותר הוי אומר אילן שנטעו ולבסוף עבדו: מי מאים או לא. ר"ל אית ליה שפיר דרבא (סוכה נא:) דלולב של עבודת כוכבים נא יטול ואם נטל יצא דהתם מיירי קודם ביטול ובדיעבד יצא דמצות נא ליהנות נתנו אבל הכא מיירי אחר ביטול ובעי מי מאים לכתחלה או לא: אשירה שבטלה קא מיבעיא ליה יש דחוי או אין דחוי. (ח) כדאמרינן (בסוכה דף נ.) גבי נקטס ראשו (ט) (דלולב) ועלתה בו תמרה מערב יום טוב כשר ובעלתה בו תמרה ביו"ט מבעיא ליה התם ופשיט כי הכא מכסהו הרוח וכו' ומסיק תיקו תימה תפשוט דאין דחוי מהכא דהתם (דף נ:) היו (ינפיו) מרודין מעליו פסול ואין ממעטין ביו"ט ואם מיעטן כשר ומוקי לה (שם נ:) ואפי' אשחור מעיו"ט דהשתא הוי דחוי מעיקרו כי הכא וכי היכי דעלתה בו תמרה ביו"ט ואפ"ה אם מיעטן כשר אלמא אין דחוי וי"ל דתמרה אין בידו להעלות תמרה וכן ביטול אשירה אין בידו דע"י עובד כוכבים צריך לבטלה ולא דמי להדם בידו למעט (ב):

היינו בעיא דרשב"ל. נקט רשב"ל משום דלמצוה היא כמו בציצית דהא בכלל בעיא דרמי בר חמא היא שהרי נשתנה ע"י טוייה: **קרניה** מהו לחצוצרות. תימה דהא תניא פרק הקומץ רבה (מנחות דף כח.) חצוצרות היתה נחה מן העשת של כסף עשאה של שאר מיני מתכות פסולה וכל שכן של קרן דבשלמא ההיא דקיימים (פ"ג מ"ו) דתנן כשהוא מת קולו ז' [שמין] קרניו [שמין] חצוצרות [כו'] י"ל שהוא שופר של (ו) (קדוש) השנה כדאיתא פ' במה מדליקין (שבת דף לו.) חצוצרות שיפורא אבל הכא במכשירי קרבן קא מיירי דכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וי"ל דהיא דמנחות מיירי בחצוצרות שתוקעין הכהנים והכא בחצוצרות של לוים שהם משוררים על הקרבן וכמה כלי שיר היו שם כנורות ונבלים ומצלתים תדע דקאמר בסמוך עיקר שירה בפה (ז) ושיר לא מעכבא ואיך זה יכול להיות והכתיב ותקעתם בחצוצרות אלא ש"מ כדפי' דתקיעה דקרא לכהנים ורבי' יהודה מפרש דהיא דמנחות בשל משה דוקא קאמר ורמיה דבתוספתא מצינו היו מחצצרין וחצוצרות של זהב בירושלים [ועי' תוס' זבחים סח. ד"ה כשהוא]: **לא** צריכא דלא עבודת כוכבים ונפל לשדיהם הא תנן (ב"ק דף פא.) מעין שילא בתחלה

מי מאים. אם מים הראויים לנסכים. מאי קא מיבעיא ליה אילימא אי למיא דקמיה קא סגיד ואסירי או לבבואה דדידה סגיד ומיא שרי. אי הכי הכי תבעי ליה מים בספל אם הם אסורים לדדיהם שיש לאדם בהם תפיסת יד. ואמרינן לעולם פשיטא ליה דלמיא קא סגיד והכי קא מיבעיא ליה דקמיה קא סגיד וקמאי קמאי הא אזלי להו או דלמא לדברונא דנהרא. לעיקר הנהר קא סגיד. וכולהו מיא דנהרא אסירי. ומתמהינן ומי מתסרי מי נהר. והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק מים של רבים אינן נאסרין ודאי מים של רבים אינן נאסרים כי קא מיבעיא ליה מים הנובעים מארצו ולא אפשיטא: **מתני'** מי שהיה כותלו סמוך לבית עבודת כוכבים ונפל אסור לבנותו. **שלו ושל עבודת כוכבים.** שהיה חלי מקום הכותל של ע"ז (שם פב.).

מסורת הש"ס

(מ) חולין פז. [סוכה נב.], (נ) סוכה נ: נפ. [בעמ' ס. ערכין יא.], (ס) [לקמן נט.], (ד) שבת פב., (ה) [גי' רי"ף ורא"ש דיתלו כגי' רש"ל], (ו) [לקמן מח.], (ז) [דף מו. מו:], (ח) [סוכה נא.], (ט) [ע"ל דהתם], (י) [ע"ל ענניו], (כ) [וע"ע תוס' סוכה לב. קוף ד"ה כאשרה ומוס' שם לג. ד"ה נקטום], (ל) [ע"ל לאמן],

הגהות הב"ח

(מ) גמ' איכא דאמרי ואתמר עלה א"ר נחמן א"ר בר אבוה מחלוקת כשנרבעו: (כ) שם דשא הוא דאחיזא באנפה. ר"נ ובהגהל קמא דף לה משמע דהוי שינוי וע"ל דהיינו אצל גיחה: (ג) שם אילימא אי לבבואה: (ד) שם ממנה מי שהיה כותלו סמוך וכו' כונס לתוך שלו: (ה) רש"י ד"ה אי תבלת וכו' הואיל דדבר מצוה וכו' נעבד כלפי גבוה: (ו) ד"ה אפי' הכי אסור דמאיסי: (ז) תוס' ד"ה ולאיבא וכו' איהו דבר שבידיעו אסור ועיקרו מותר: (ח) ד"ה אשרה וכו' אין דחוי והכי נמי אמרינן גבי נקטס דאשו דהדס ועלתה וכו' ותימה וכו' ומוקי לה דאפי': (ט) ד"ה קרניה וכו' ושירה בכלי לא מעכבא ואין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' איבעיא ליה מפשט פשיטא ליה לרב פפא. מלות לרב פפא ממתק. וע"ב בסוכה דף לג ע"ל איכ. וכ"ג מפרש"י שם שפיקם מפשט פשיטא ליה לתנא וכו' עכ"ל משמע אבל לר"פ עצמו ולא פשיטא וכן מורה לשון זאת אומרת וכו' וכ"כ הכפו"ת שם אלא אלא נפתייע מרש"י ועי' ט"ז א"ח סי' תרע"ז ופר"ח בי"ד סי' כ"ח פעיף י"ל ודו"ק:

מוסף רש"י

בסהו. אדם לדם חיה או עוף (סוכה לג.). לא שנו. דכסהו הרוח חייב לכסות, אלא שחזר ונתגלה (שם). פטור מלכסות. דהא מכוסה ועומד הוא (חולין פז.). הואיל ואידחי. על ידי הרוח מכסוי של מצוה, דקאמר דכי לא נתגלה פטור מלכסות, אידחי. לעולם ואפילו נתגלה (סוכה לג.). הא אידחי ליה מכסוי, דהא כיסהו ונתגלה פטור מלכסות (חולין שם). אין דיחוי אצל מצות. אין תמריגן דחוי אצל מצות, וכי תמרינן דיחוי בפסול קרבן הוא לתמרינן (שם). עיקר שירה בכלי. שקרבן צבור טעון שיר מן התורה כדתמרינן במסכת ערכין (יא.) מכמה מקראות, וסבר ר' יוסי עיקר השיר אינו אלא אם כן חלין מכה עם השיר וכן כנורות ונבלים הכל ממנין המפורש שם (סוכה נ:). בפה. הלוים אומרים השיר דבר יום ביומו, כגון לה' האדרת ומלוכה (תהלים כד) בראשון, גדול ה' ומהולל (שם מח) בשני, וכן כולם (סוכה נ:). כותלו סמוך לעבודת כוכבים. שהיה אותו כותל ממילא אף לגיות עבודה זרה (שבת פב.). אסור לבנותו. דקמהני לעבודה זרה (שם). שלו ושל עבודת כוכבים. שהיה חלי מקום הכותל של ע"ז (שם פב:).

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' יג:
סג ב מיי' שם הלכה יד:
סד ג מיי' פ"ח מהל' מלכים ז מצוה
הלכה ח טוש"ע יו"ד סי' ר"ל
סה ד ה מיי' פי"ד מהל' שחיטה הלכה ז סמג עשין סד טוש"ע יו"ד סי' כח סעיף יא:
סו ו מיי' פ"ח מהל' מלכים הלכה יא סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יא סעי' ח:
סז ז מיי' פ"ג מהל' כלי מקדש הל' ג סמג עשין קסט:
סח ח ט מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' ז:
סט י מיי' פ"ח שם מהל' עבודת כוכבים הלכ' ה סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמג סעי' ח:

לעזי רש"י

לשל"ש [ולימיל"ש]. חלילים.
קודרד"ש. מיתרים (של כלי נגינה).

רבינו חננאל

אבל עיברו והוקדשו ולבסוף נרבעו אסור'. והני חיטי כי עיברו ולבסוף נרבעו דמו דהא הוקדשו החטים ואחרי כן טחנן. ודחינן הכי השתא בהמה לא נשתנית היא היא בעצמה שהיתה במעי אמה כשנרבעה. הכא השתחויה לחטים ונשתנו ונעשו קמח ולא אפשיטא בהדיא: בעי ריש לקיש המשתחוה לדקל לולבו מהו למצוה ומבעיא ליה באילן שנטעו ולבסוף עבדו ואליבא דרבנן דשרו להדיוט. מאי מצוה כי לגבוה דמי ופסול אי לא. כי אתא רב דימי אמר אשרה שבטלה קא מיבעי ליה והכי קא מיבעי ליה אין דחוי אצל מצות וכיון שבטלה כשר הוא אי לא. ואמרינן ותפשוט ליה מדתנן כיסהו ונתגלה פטור מלכסות. כיסתו הרוח חייב לכסות ואמר רבי יוחנן לא שנו אלא שחזר ונתגלה כו'. ואסקא רב פפא זאת אומרת אין דיחוי אצל מצות וחייב לכסות. ואמרינן דרב פפא גופה קא מיבעיא ליה הא איכא למימר דמשום דעבדינן לחומרא מצרכינן ליה לכסויי או דלמא הא דרב פפא לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא אין דיחוי אצל מצות סבירא ליה או דלמא מספקא ליה ולחומרא אמרינן לקולא לא אמרי' ועלתה בתיקו: בעי רב פפא המשתחוה לבהמה צמרה מהו לתכלת. אמרינן תכלת דמאי אי תכלת של בגדי כהנים מוקדשין נינהו היינו בעיא דרמי בר חמא. אי תכלת דציצית [היא] היינו בעיא דריש לקיש. ותרוייהו לא אפשטן. ואמר' ודאי הכי הוא מיהו אית לה למיבעי תרתי תלת מילי עלה קרניה של בהמה לחצוצרות שוקיה מהו לחלילין. בני מעיה מהו לכינורות. אליבא דמאן דאמר עיקר שירה בכלי ושירה מעכבת את הקרבן כו' ועלתה בתיקו: וחלוקת מי שאומר עיקר שירה בכלי ומי שאומר עיקר שירה בפה וכלים לבסומי קלא עבידי [היא]

מתני'

בערכין סוף פרק שני: בעי רב המשתחוה למעיין מימיו מהו לנסכין. מאי קא מיבעיא ליה אילימא אי למיא קא סגיד ואסירי או לבבואה דדידה סגיד ומיא שרי. אי הכי הכי תבעי ליה מים בספל אם הם אסורים לדדיהם שיש לאדם בהם תפיסת יד. ואמרינן לעולם פשיטא ליה דלמיא קא סגיד והכי קא מיבעיא ליה דקמיה קא סגיד וקמאי קמאי הא אזלי להו או דלמא לדברונא דנהרא. לעיקר הנהר קא סגיד. וכולהו מיא דנהרא אסירי. ומתמהינן ומי מתסרי מי נהר. והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק מים של רבים אינן נאסרין ודאי מים של רבים אינן נאסרים כי קא מיבעיא ליה מים הנובעים מארצו ולא אפשיטא: **מתני'** מי שהיה כותלו סמוך לבית עבודת כוכבים ונפל אסור לבנותו. דקמהני לעבודה זרה (שם). **שלו ושל עבודת כוכבים.** שהיה חלי מקום הכותל של

אבניו ועציו ועפרו מטמאין בשרץ. ואפי׳ למ״ד (לעיל מח:) אין עובדין לשברים הנ״ע כגון שהיתה עבודת כוכבים של ישראל או של עובד כוכבים והשתמהו לה ישראל ובירושלמי מוקי כגון שהשתמהו לכל אחן ואחן וכן פ״ה: **בית** שבנאו מתחלה לעבודת כוכבים. פרש״י שתחילת בנייתו לעבודת כוכבים והיו עובדין את הבית עצמו וכן בסמוך גבי אחן שחצבה מתחלה לבימוס (ד) מקום מוכן של עבודת כוכבים ועובדים את הבימוס כעבודת כוכבים עצמה ויפה כוון בזה דודאי ל״ל שהבית והאחן נעשו ליעבד דאי להיות משמשי עבודת כוכבים הא אמרינן (לעיל יט:) משמשי עבודת כוכבים אינן אסורים עד שיעבדו ואילו בגמרא קאמר גבי בית בנה אע״פ שלא השתחוה וגבי אחן אמר מדקתני חצבה מתחלה משמע דלא עבד (ה) בה כבר דאי עבד בה ל״ל חציבה מתחלה לכך אסא גבי תפילין (ברכות דף כג:) אמרינן לר׳ ביה ולא אזמניה וכן זו אמי לא ליבעי חציבה מתחלה אי עבד בה מיהו מתוך לשונו משמע שהבית והאחן נעשו להיות עבודת כוכבים ואגב עבודת כוכבים עובדים הבית והאחן וק״ק דגבי אשירה בסמוך אין לפרש כן שיהא נעוצה לשם תחתיו עבודת כוכבים ואגב עבודת כוכבים עובדין [אתן] האילן דהא אמרינן בגמרא (ו) ריש״ל ד״ה ואילו ר״ש אומר הואיל ולגורה הם עובדין אתיר להם את האילן ולא קאמר דאגב עבודת כוכבים עובדין את האילן לכן נראה לפרש בכל שלשתן שבנה וחצב ונעצ להיות עבודת כוכבים עצמה והא דנקט גבי אחן לבימוס אע״ג דסתם בימוס רגילות הוא להיות משמש עבודת כוכבים כמו בימוס של מלכים מ״מ נקט בימוס שלא היתה חשובה בעיניהם לעבדה אלא לאותם שדומה לבימוס לפי שבימה נותנין עליה עבודת כוכבים:

אבן שחצבה מתחלה. ה״ה דהוה מלי למנקט זקפה להשתחוות לה כדא״ר יהודה (לעיל דף מו.) גבי לבנה ור״ל דלא דמי דהא דא״ר יהודה דזקיפתה אוסרתה היינו בהשתחוה לה עובד כוכבים דאמר שליחותיה דישראל עביד כיון דגלי דעתיה דלעבודת כוכבים נתכוין אבל הכא בחציבה לבד נאסרה משום דהוי מעשה חשוב וה״נ אמר בגמרא בנה אע״פ שלא השתחוה וה״נ נימא חצבה אע״פ שלא השתחוה ומיהו לפי מה שפ״ה בגמרא דתמני׳ אתיא כמ״ד אסורה מיד ודאי הוי רבותא טפי דזקפה אע״ג דלא חצבה דמתסר אליביה כדמשמע לעיל אלא נקט חצבה כמו בבית בנאו ובאילן נטעו כו׳: (ז) **גדעון** ופסלו לעבודת כוכבים. פ״ה לעבוד בגידולין שיגדלו מעתה ושאינו עושה עבודת כוכבים רק המידוש ויפה כוון שאם נתכוין העובד כוכבים לעקרו לעשותו לעבודת כוכבים ודאי הכל אסור אע״פ שאילן מחובר כיון שעשה מעשה בגוף האילן (ח) דומיא דעפר דתפר בה בורות שיתין ומערות שנאסר גם שאר הקרקע לפי שעשה בה מעשה: **ה״ג** העמיד **תחתיו עבודת כוכבים** (ט) **ובטלה** הרי זו מותרת. ואע״ג דכי לא בטלה נמי לא הוי משמשין דהא אליבא דרבנן קא מוקמינא לה בגמ׳ דאמרינן אילן שנטעו ולבסוף עבדו מותר והכא מסתמא לא נטע מתחלה לכך מדלא מפרש עלה שנטעו מתחלה לכך בטלה איסורא דרבנן איכא שנעשה עבודת כוכבים נראית תחתיה נראה כאילו נטועה מתחילה לכך: **והאבן** בנה תנן. הוה מלי למימר וליטעמיך בימוס דתלוש הוא נמי תנא חצבה אלא חצבה וה״ה השתחוה וה״נ בנה וה״ה השתחוה: **אי** הכי ג׳ **ארבעה** הוו. גבי בימוס נמי איכא למיפרך הכי דהא השתחוה לבימוס אסור ונחד שיטוא אתרלי: **והוא** א) שסייד וכייד בגופה של **אבן**. אור״י כי (ח) לאו דוקא נוטל מה שחידש ואו לא דא״כ אפילו לא סייד בגופה של אבן נמי נוטל מה שחידש אלא נוקב כל האבן מעבר לעבר כנגד החידוש ונוטל:

גדעון

אשירא ור׳ אמי אליבא דקאי וה״ק אפי׳ סייד בגופה סגי לה בהא ביטולא דתמני׳ ולא בעי ביטול דעובד כוכבים: **ואיתסר כולה.** ומיבעי עובד כוכבים לבטלה או אם היתה של ישראל אתסר עולמית קמ״ל דלא חייל שם עבודת כוכבים אלא אחידוש:

בחד: שלש אבנים הן אבן שחצבה מתחלה לבימוס פי׳ בימוס במה. והיא מצבה של אבן אחת הרי זו אסורה לעולם סיידה וכיירה בגופה של אבן וחידש נוטל מה שחידש והאבן מותרת. הועמד עליה עבודת כוכבים וסלקה הרי זה מותרת:

ע) א מיי׳ פ״ו מהל׳ אבות הטומאה הל׳ ג (ה):

עא ב מיי׳ פ״ה מהל׳ דעות הל׳ ו טוש״ע א״ח סי׳ ג סעי׳ יב:

עב ג מיי׳ פ״ח מהל׳ עבודת כוכבים הל׳ ה סמג לאוין מה טוש״ע י״ד סי׳ קמג סעיף א:

עג ד ה ו ז ח מיי׳ שם הלכה ד סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קמה ס״ג:

עד ט י מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ ד:

עה כ מיי׳ שם הל׳ ה טוש״ע שם סעי׳ ה:

עו ל מיי׳ שם הל׳ ד טוש״ע שם סעי׳ ד:

הגהות מהר״י לנדא

א) תוס׳ ד״ה והא סייד וכו׳. נ״ב עי׳ בתוספות רמ״א סי׳ קיד פירוש על דברי תוס׳ האלו:

מוסף רש״י

מחצה על מחצה. המתלה שלו נתשנת באדנים אמות של מיסה, לפי שחיטוהו חכמים להרחיקו משלו אדנים אמות ולינסם טולו בתוך שלו (שם). מטמאה במשא. אדם הנוטלה (שם פב.). **במקום שנפנה ביום.** מתרחק מבני אדם בלילה כביום (ברכות סב.). **המשתחוה לבית.** שלו, אבל של חבירו אינו יכול לאסור (חולין מז.). **אסרו.** דאע״ג דמחובר לקרקע הוא, לענין עבודת כוכבים כתלוש דמי, דאי אמרת דמחובר דמי לא אסריה, דהכי גמרינן (לעיל מה.) אלהיהם על הבריס ולא הבריס אלהיהם, ואי אמרת דמחובר דמי לא נאסר דהוי דומיא דהר (חגיגה כ.).

רבינו חננאל

לתוך שלו ובונה: ומקשינן והא קא שביק דווחא לעבודת כוכבים ופרקינן דעביד ליה לאותו מקום שהניחו מופנה בית הכסא שלא להרויח לעבודת כוכבים: והא בעי צניעותא. ופרקינן דעביד ליה בית הכסא דתינוקות דלית להו צניעותא. אבל גדול אע״ג דהא דתניא איזהו צנוע זה הנפנה בלילה במקום שנפנה ביום ואוקימנא כדרך שנפנה ביום בצניעות מכוסה כך נפנה בלילה בצניעות (ח) אם היה הכותל שלו ושל עבודת כוכבים ידין מחצה למחצה אבנין עציו ועפרו מטמאין כשרץ ר׳ עקיבא אומר מטמא אפילו במשא בנדה כו׳: **מתני׳** שלשה בתים הן בית שבנאו מתחלה לעבודת כוכבים הרי זה אסור כולו לעולם. אבל אם בנאו לשום בית דירה ואח״כ סיידו וכיירו לשם עבודת כוכבים נוטל הסיוד והכיור שחידש לשם עבודת כוכבים והבית מותר. לא סייד ולא כייר ולא חידש אלא הכניס עבודת כוכבים לתוכו והוציאה הבית מותר. ובא רב הונא והוסיף אפילו לא בנה זה הבית לשום עבודת כוכבים אלא השתחוה לבית אסור. והא דתנן במתני׳ שלשה בתים ולא תני ד׳ משום דלענין ביטול בנה השתחוה חד הוא ולא מבטיל אלא בנתיצה לפיכך חשיב להו

מסורת הש״ס

ח) [שבת פב.], ט) [עי׳ תוס׳ לעיל יג. ד״ה לבלן], ג) ברכות סב., ד) [במשנה שבמשניות ובפי׳ הרב ובתוי״ט ע״פ מ׳ ומ״ר יכן אתתא בעניין ערך ביר], ה) [מעילה כ. תולין טו.], ו) [ויקרא טוון], ז) כס״ל: מגשומר, ח) [שנעל. רש״ם], ט) כס״ל: הבימוס עצמו כעבודה זרה, י) [וע״ע תוס׳ שבת פב: ד״ה תבניין], כ) זה הדבור וגם דבור שאתה״ז שיך לדף מח.,

---

תורה אור השלם

1. וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתָעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא: דברים ז כו

2. וטמאתם את צפוי פסילי כספך ואת אפדת מסכת זהבך תזרם כמו דוה צא תאמר לו: ישעיהו ל כב

גליון הש״ס

מתני׳ נוטל מה שסייד. כמדר המשנה נמשנות הגירסא ומידש נוטל מה שחידש: תוס׳ ד״ה בית וכו׳ **הא** נבי תפילין. לא ידעתי למאי לריכים לגלאה זו הא להניא מפורש הכא השתחוה אע״פ שלא בנאה אסור. הרי דהשתחוה אע״פ שלא בנאה כיפה ופס״ה למ״ד משתעבד לא נאסר ע״י הנגון לחוד ומ״כ מ״פ לענות מדברי רש״י: ד״ה נדעון ובו׳ **דומיא** דעפר החפר. לקמן דף נד ע״ב: ד״ה **והא** שסיי׳ וכו׳ **אור״י.** עיין תוס׳ הרמ״א סי׳ קי״ג:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אי הכי שלשה כל״ל ותיבת הני נמחק: **(ב)** שם דלענין ביטול תנן בנה: **(ג)** רש״י ד״ה נדה וכו׳ לגלי אסר נשא. נ״ב עיין בשבת דף פב ע״ב כתב רש״י ח״ל נדה מטמאה במשא אדם הנוטלה לאיתקש לזב והדוה בנדתה והזב את זובו וגו׳ חב מטמא במשא דכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא אותם וגו׳ אף הזב במשא אותם עכ״ל רש״י וצ״ע: **(ד)** תוס׳ ד״ה בית וכו׳ מתחילה לבימוס פירש רש״י מקום מוכן: **(ה)** **בא״ד** דלא עבד לה כבר דאי עבד לה למה: **(ו)** **בא״ד** דהא אמרינן בגמ׳ שחים דבני הכל כל״ל ותיבת רישא נמחק: **(ז)** ד״ה ה״ג העמיד תחתיה עבודת כוכבים ובטלה הרי זו מותרת ואע״ג דכי לא בטלה נמי וכו׳ כל זמן שלא בטלה אסורה: **(ח)** ד״ה והוא וכו׳ אומר ר״י כי לפי זה לאו דוקא:

(ט) נמ׳ אי הכי שלשה כל״ל ותיבת הני נמחק: **(כ)** שם דלענין ביטול תנן בנה: **(ג)** רש״י ד״ה נדה וכו׳ לגלי אסר נשא. נ״ב עיין בשבת דף פב ע״ב כתב רש״י ח״ל נדה מטמאה במשא אדם הנוטלה לאיתקש לזב והדוה בנדתה והזב את זובו וגו׳ חב מטמא במשא דכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא אותם וגו׳ אף הזב במשא אותם עכ״ל רש״י וצ״ע: **(ד)** תוס׳ ד״ה בית וכו׳ מתחילה לבימוס פירש רש״י מקום מוכן: **(ה)** **בא״ד** דלא עבד לה כבר דאי עבד לה למה: **(ו)** **בא״ד** דהא אמרינן בגמ׳ שחים דבני הכל כל״ל ותיבת רישא נמחק: **(ז)** ד״ה ה״ג העמיד תחתיה עבודת כוכבים ובטלה הרי זו מותרת ואע״ג דכי לא בטלה נמי וכו׳ כל זמן שלא בטלה אסורה: **(ח)** ד״ה והוא וכו׳ אומר ר״י כי לפי זה לאו דוקא:

(ט) ג׳ דתסר אחר מיתות ול״ל מ״מ לגיעות מיהא נעי: אם היה הכותל וכו׳.

מתני' הרי זו אסורה. עד שיבטלנה העובד כוכבים: **גידו.** עובד כוכבים או ישראל לעבודת כוכבים לצורך עבודת כוכבים לעבוד הגדולין שיגדלו בו מעתה והוא כבר היה נטוע כשבא ישראל ליהנות ממנו: **נוטל מה שהחליף.** ושורפו כדין אשרה ועיקרו מותר בהנאה:

גמ' והוא שהבריך (ג) בגופו. מאותה הברכה והרכבה היו חליפותיו דה"ל הבך גידולין הנטועין ממחלה לכך דלי לאו הכי אפילו חידוש לא מיתסר: **גידו חנן.** משום מעשה פורתא שינוי בעלמא להיכירא מיתסר: **לענין ביטולא איתמר.** ולא לענין תחלת איסור לומר שאם לא הבריך בגופו לא יהא צריך ביטול אלא מביטול קמי דכי מבטל ליה ישראל סגי בהכי אע"ג דנעשה מעשה בגופו של אילן: **אמר לך שמואל.** תלמודא מהדר הכי מני שמואל לתרוצי: **הא מני רבנן היא.** דפליגי עליה דרבי יוסי בר יהודה ואמרי אילן שנטעו ולבסוף עבדו מותר הלכך גידעו ופיסלו הויא ד) כנטוע ממחלה לכך דמשום גידוע מחליף טפי ומיתסרא אבל לא גידעו לא: **מתקיף לה רב אשי.** מאי דוחקיך לאוקמא לדשמואל אליבא דתנאי: **ממאי דרבנן ור' יוסי בתוספתא פליגי.** דלרבנן שריא ודשמואל תנאי היא: **דלמא תוספתא דרבי הכל אסור.** בהשתמודא ודשמואל דברי הכל היא: **ובעיקר אילן פליגי דרבי יוסי סבר.** עיקר אילן אסור אפי' היכא דלא נטעו מתחלה לכך: **דכתיב ואשריהם תשרפון.** אשריהם תרי משמע חד לנטוע מתחלה לכך וחד לנטוע ולבסוף עבדו: **ורבנן סברי.** אילן שלא ניטע לכך שרי דכתיב ואשריהם תגדעון משמע יש אשרה שאין עיקרה אסורה אלא גידועה והעיקר תשאר בארץ לצורך. ואי משום ואשריהם תשרפון דמשמע כל האילן בנטוע מתחלה לכך קאמר והאי לשון רבים דקרא אכל אשרות שבארלכם הנטועות מתחלה לכך קאי: **וכי תימא הא לא תרגינן.** בשמעתא דלעיל הכי דהא אוקימנא דרבי יוסי ודרבי יוסי לרבנן דהא לא בהדיא שמעינן ליה לרבי יוסי דליף טעמא מואשריהם תגדעון דהא רבי יוסי ואשריהם תשרפון בחד נסב ליה תלמודא למילתיה ואנן הוא דקשיא לן האי מיבעיא ליה לשנטעו מתחלה לכך ואוקימנא לטעמיה מואשריהם תגדעון הלכך אפיך תרוצא דרבי יוסי דתרצת ואימא רבי יוסי מואשריהם תשרפון בחד דמשמע לשון רבים נפקא ליה תרוייהו ורבנן נפקא להו היתירא מואשריהם תגדעון ור' יוסי ההוא מיבעיא ליה לגידועי עצודת כוכבים קודמין לכיבוש ארץ ישראל ורבנן נפקא להו מחבד תחבדון (דברים יב) וכן כולה תלמודא: **אם כן.** דתוספתא דברי הכל אסור: **גידעו.** דתנאי' דמשמע דכי לא גידעו שרי מאן קתני לה: ה"ג **אי רבנן ל"ל גידעו ופיסלו בלא גידעו ופיסלו נמי הא אמרינן תוספתא אסור אי רבי יוסי עיקר אילן נמי אסור.** ומתני' תני מה שהחליף ותו לא הלכך על כרחך דשמואל תנאי: **איבעיא אימא רבנן כו'.** ולעולם דשמואל דברי הכל: **ואיבעיא אימא רבי יוסי.** ודקשיא לך האמר עיקר אילן אסור ומתניתין קתני מה שהחליף ותו לא קשיא כי קאמר ר' יוסי עיקר אילן אסור בתמתא כו': **עיקרו נמי ליפסר.** הואיל ונעשה מעשה בגופו קמ"ל: **מתני' איזו היא אשרה כו'.** ולעולם דשמואל דברי הכל: **שעובדין אותה.** את האילן עצמו אבל אם עובדין את עבודת כוכבים שתחתיו האילן מותר: **גמ'** והא אגן ג' הן תגן. ל"ל למיהדר ומיבעי איזו היא ועוד התם תני תלת והכא תני חדא: **שתים דברי הכל.** שהרי אילן עצמו עבודת כוכבים: **איזוהי אשרה פסם.** לאו אתיריוא דמתני' קאי אלא מילתא באפי נפשה קאמר תלמודא דפליגי בה אמוראי איזו היא אשרה פסם אילן שלא הוצרך לנו שהיא אשרה באיזה סימן ניכר אם היא אשרה אם לאו: **ואין טועמין מפירותיה.** ולאי פלגי לה: **כי גזרפי.** אם עבודת כוכבים שלהם:

מתני'

מתני' שלש אשרות הן [א]אילן שנטעו מתחלה לשם עבודת כוכבים הרי זו אסורה [ב]גידעו ופיסלו לשם עבודת כוכבים והחליף נוטל מה שהחליף [ג]העמיד תחתיה עבודת כוכבים ונטלה הרי זו מותרת: **גמ'** אמרי דבי ר' יאי והוא שהבריך והרכיב בגופו של אילן והאנן גידעו ופיסלו תנן אלא כי איתמר דרבי יאי לענין ביטול איתמר [ד]דאף על גב דהבריך והרכיב בגופו של אילן כי נטל מה שהחליף שפיר דמי דמהו דתימא כיון דהבריך והרכיב בגופו של אילן כאילן שנטעו מתחלה דמי וליתסר כולה קמ"ל אמר שמואל [ה]המשתחוה לאילן תוספתיה אסורה מתיב רבי אלעזר גידעו ופיסלו לעבודת כוכבים והחליף נוטל מה שהחליף גידעו ופיסלו אין לא גידעו ופיסלו לא אמר לך שמואל הא מני רבנן היא ושמואל דאמר כרבי יוסי בר יהודה דאמר [ו]אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור מתקיף לה רב אשי ממאי דרבי יוסי בר יהודה ורבנן בתוספת פליגי דלמא תוספת לדברי הכל אסור ובעיקרו פליגי דרבי יוסי בר יהודה סבר עיקרו נמי אסור דכתיב [ז]ואשריהם תשרפון באש ורבנן סברי עיקר אילן שרי דכתיב [ז]ואשירהם תגדעון [ח]איזהו אילן שגידעו אסור ועיקרו שרי הוי אומר אילן שנטעו ולבסוף עבדו וכי תימא הא דלא מתרצינן הכי איפוך רבנן לדרבי יוסי בר יהודה ודרבי יוסי בר יהודה לרבנן אם כן גידעו ופיסלו מאן קתני לה לא רבנן ולא רבי יוסי בר יהודה אי רבנן בלא גידעו ופיסלו נמי תוספת אסורה אי רבי יוסי בר יהודה עיקר אילן נמי אסור אי בעית אימא רבנן ואי בעית אימא רבי יוסי בר יהודה אי בעית אימא רבי יוסי בר יהודה כי קאמר רבי יוסי בר יהודה בלא גידעו ופיסלו עיקר אילן אסור בסתמא אבל גידעו ופיסלו גלי אדעתיה דבתוספת ניחא ליה בעיקר אילן לא ניחא ליה איבעית אימא רבנן גידעו ופיסלו איצטריכא ליה ס"ד אמינא כיון דעבד ליה מעשה בגופיה עיקר אילן נמי ליתסר קמשמע לן: **מתני'** איזו אשרה כל שיש תחתיה עבודת כוכבים ר"ש אומר [ט]כל שעובדין אותה ומעשה בצידן באילן שהיו עובדין אותו ומצאו תחתיו גל אמר להן ר"ש בדקו את הגל הזה ובדקוהו ומצאו בו צורה אמר להן הואיל ולצורה הן עובדין נתיר [י] להן את האילן: **גמ'** איזהו אשרה והא אגן שלש אשרות תנן ה"ק שתים [כ] לדברי הכל ואחת מחלוקת דר"ש ורבנן איזו היא אשרה שנחלקו בה ר"ש וחכמים כל שיש תחתיה עבודת כוכבים ר"ש אומר כל שעובדים אותה [כא]איזו היא אשרה סתם אמר רב כל שכומרין יושבין תחתיה ואין טועמין מפירותיה ושמואל אמר אפילו אמרי הני תמרי לבי נצרפי אסור דרמי בי שיבראא ושתי ליה ביום אידם אמר אמימר אמרו לי סבי דפומבדיתא [כב]הלכתא כשמואל:

מתני'

גידעו ופסלו אין לא גידעו ופסלו לא. תימה הא דלא משני גידעו ופסלו אע"פ שלא השתמוה השתמוה אע"פ שלא גידעו כדמשני לעיל (דף מז:) גבי בית [כב]ואין לפרש משום דשמואל ליתא לה שנויא משום דקא פליג עליה דרב ואמר בדיא הוי כמתוכר ולעיל נמי ליכא למימר לשמואל בנה אע"פ שלא השתמוה כו' דבפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) מסיק לשמואל הכא במאי עסקינן בקבר בנין ומשיב ליה תלוש והתם מדמי קבר לעבודת כוכבים וי"ל היינו טעמא דלא משני ליה (ד) הכי דלעיל דודאי יש חילוק בין אילן לבית דאילן שהוא מושרש בקרקע בטלה תפיסתו כדפריסת לעיל הלכך גידוע ופיסול בלא השתמוה ודאי לא היה מועיל כלום אפילו למ"ד עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד היינו בדבר תלוש דכתיב פסילי אלהיהם כיון שפסלו נעשה לו אלוה אבל זה שהוא מחובר ואין דעתו שיהיה עבודת כוכבים רק מה שיחליף אין נאסרו בלא השתמוה [כג]וכי נמי מציו דמשבינן ליה (ה) לתלוש גבי הא דאמר (חולין דף טז.) בשביל שיודע הכותל הרי זה בכי יומן ואילן דבר הנשרש בקרקע משבינן למחובר דאי לא תימא הכי לא מציו שוס זרע בלא הכשר ונראה דלא דמי דהתם הפירות מיכא תלושין ואע"ג דהכותל מחובר מתכשרי אבל פירות שבאילן הכל מחובר וקל להבין והא דלא משני ליה גדעו ופסלו איצטריכא ליה כדמשני במסקנא דשיעוא דחיקא הוא וניחא ליה (ו) לאוקמי מתניתין כרבנן ושמואל כר' יוסי בר יהודה:

לא

מסורת הש"ס

א) [לעיל מה: מו:], ב) [לעיל מה:], ג) [תוספ' פ"ז ה"ד] עירובין עט:, ד) בס"א נוסף חליפתו,

תורה אור השלם

1. וְנִתַּצְתֶּם אֶת מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבַּרְתֶּם אֶת מַצֵּבֹתָם וַאֲשֵׁרִיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תְּגַדְּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא:

דברים יב ג

2. כִּי אִם כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבְּחֹתֵיהֶם תִּתֹּצוּ וּמַצֵּבֹתָם תְּשַׁבֵּרוּ וַאֲשֵׁרִיהֶם תְּגַדֵּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ:

דברים ז ה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גדעו וכו' ואין לפרש משום דשמואל ליתא ליה. תמוה לי הא מ"מ מוכח לומר כן גבי אכן שתלבה דמיירי אע"פ שלא השתמוה דבהשתמוה למ"ל דתלבה מתחלה לגיומם הא בהשתמוה נאסר כיון דהוא תלוש וכמ"ש תוס' לעיל כשמעמין ד"ה ובאלן וע"ש: **בא"ד** וה"נ מצינו. לא ידעתי למאי צריך לפלוגה זו הא חזינן בהדיא בסוגיין דמשתחוה לבית אסרו דבתלוש דמי ובמשתחוה לאילן לא נאסר לרבנן וכן לרבי"ש לא נאסר העיקר. הרי דאילן הוי מחובר ויותר מבית וע"ש:

הגהות הב"ח

(א) במשנה נמיר (לקן) תז"מ וע"ב ס"א לבם: (ב) גמ' ה"ק שתים דברי כל"ל ותוס ל' נמחק: (ג) רש"י ד"ה והוא דהבריך והרכיב בגופו ומאותה וכו' גידולין נטועין וכו' אפילו הוחידוש: (ד) תוס' ד"ה גדעו וכו' דלא משני ליה הכא כדלעיל: (ה) בא"ד מציו דמשבינן ליה לבית כתלוש גבי: (ו) בא"ד דשיעוא דחיקא הוא וניחא ליה טפי לאוקמי. נ"ב פירוש דהשתא דסגיא לן דעיקר לדברי הכל שרי לא נמלי למימר דאיצטריך) גדעו ופסלו לאוקמי דהעיקר נאפילו בגדעו ופסלון נמי שרי דהא פשיטא דהא ליכא למ"ד דליתסר עיקר אבל נמר דקאמר דלמא תוספת לד"ה אסור ונעיקר פליגי הא דלא ולאי ניחא ליה לשנויי דגדעו ופסלו אלמרוך לאוקורוי לאפי' גדעו ופסלו נמי עיקר שרי ולא כר"י בר יהודה:

מוסף רש"י

שגידרעו. מה שהחליף אמרי קן, דקאמר מגדעון מכלל דעיקרו עתה בקרקע ויהנה ממנו (לעיל מה:).

עין משפט
נר מצוה

עז א ב ג ד מי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הלכה ג ד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמה פעיף ו:

עח ה מי' סס הל' ג טוש"ע סס סעי' ח:

עט ו מי' סס סמג סס טוש"ע סס סעי' ו:

פ ז מי' סס וסמג סס טוש"ע י"ד סי' קמג פעיף יב:

רבינו חננאל

מתני' שלש אשרות הן. אילן שנטעו מתחלה לשום עבודת כוכבים הרי זו אסורה. גידעו ופיסלו כמין כיסוח וגידור לשום עבודת כוכבים והחליף אמריהן ונצרים נוטל מה שהחליף האמירים והנצרים ושאר האילן מותר. העמיד התחיה עבודת כוכבים ונטלה האילן מותר: אמרי דבי ר' יאי ואפילו הבריך והרכיב בגופו של אילן. כי נוטל מה שהחליף שפיר דמי ושאר האילן מותר: אמר שמואל המשתחוה לאילן תוספתו אסורה. ומקשינן עליה והאנן גידעו ופיסלו [ו] לא. ופריק שמואל מתני' רבנן היא ואנא דאמרי כר' יוסי בר' יהודה דאמר בכי האי גוונא אילן מותר וגידועו אסור. ומתקיף עליה רב יוסף ממאי דכי פליגי רבנן ורבי יוסי ב"ר יהודה בהאי פליגי דלמא בהאי פליגי בעיקר אילן [ז] דרבנן סברי עיקר אילן אסור דכתיב ואשריהן תשרפון באש. וכשהאש שורפת מכלה את הכל. ור' יוסי סבר עיקר אילן מותר דכתיב ואשריהם תגדעון. גידועו אסור אבל העיקר מותר. אבל התוספת דברי הכל אסור. וכי תימא הא לא אמרי הכי דהא לא אמרי רבנן ואשריהם תשרפון באש אלא באילן שנטעו מתחלה לכך אבל נטעו ולבסוף עבדו לא. אפיך דרבנן לר' יוסי בר' יהודה ודר' יוסי בר' יהודה לרבנן. ומקשינן אי הכי מתני' דקתני גידעו ופסלו מאן קתני ליה אי ר' יוסי בר' יהודה הא אמר עיקר אילן שרי הא תוספתו אסיר. אי רבנן למה לי גדעו ופיסלו. אפילו בלא גידוע ופיסול האילן עצמו אסור וכל שכן תוספתו אסירא. דהא אמרת בתוספתו כולי עלמא לא פליגי דאסירא. ופריקנן אי בעית תימא מתני' רבנן היא. וכי אמרו עיקר אילן בסתמא אבל גידעו ופיסלו גלי דעתיה דבתוספת שיוסיף לההוא ניחא ליה לעובדו בשאר אילן לא ניחא ליה הלכך העיקר שרי ותוספת אסיר: איבעית תימא מתני' ר' יוסי בר' יהודה וגידעו ופסלו אצטריכא ליה מהו דתימא כיון דגדעו ופסלו כאילו מתחלה נטעו לכך ועיקרו נמי ליתסר. קמ"ל דאינו אסור אלא מה שהחליף: **מתני'** איזוהי אשרה כל שתחתיה עבודת כוכבים ר' שמעון אומר כל

שעובדין אותה. מעשה בצידן באילן שהיו עובדין אותו כו'. ומקשינן והא שלש אשרות תנן. ופרקינן הכי קאמר שלש אשרות הן. שתים דברי הכל ואחת מחלוקת ר"ש ורבנן ואיזו היא מחלוקת ר"ש וחכמים כל שתחתיה עבודת כוכבים וכו' איזהו אשרה סתם. אמר רב כל שכומרין שומרין אותה ואין טועמין מפירותיה ושמואל אמר כגון דאמ' הני תמרי נהוויין לשיכרא דבי ניצרפי ושתי ליה ביום אידם. אמר אמימר אמרו לי סבי דפומבדיתא הלכתא כשמואל:

ו) ל"ל והאנן גדעו ופסלו תנן גדעו ופסלו אין לא גדעו ופסלו לא ופריק כו'. ז) מדברי רבינו ז"ל אלו נראה להדיא דסי' אלו נראה בכאן דלפוס אתקפא דרב אמי מפסיק פלוגתא דרב"י ורבנן וזהו דאמרינן איפוך רבנן ולא כפרש"י וד"ק.